

ПРВИ КОРАК КА ОЦЕНИ КВАЛИТЕТА ИНТЕРНЕ РЕВИЗИЈЕ

*Оливера Радовић, ОИР ЈС,
Руководилац Самосталног сектора за
интерну ревизију ЕМС АД*

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО
ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ

Садржај

- Становиште Института интерних ревизора ИИА – Усклађеност
- Законодавни оквир за рад интерне ревизије у Републици Србији
- И шта даље? Корак по корак ... Применимо МОПП!

Становиште Института интерних ревизора ИИА

У чему је значај усклађености

- **ИИА је међународна организација са преко 185 000 чланова и за све важи само један МОПШ интерне ревизије**
- Интерна ревизија спроводи се у различитим правним и културолошким окружењима; у организацијама које се разликују према сврси, величини, сложености и структури, а реализују је особе из или ван организације. Али, независно од окружења, **интерна ревизија кључан је чинилац делотворног корпоративног управљања и укупног успеха организације .**
- Иако разлике могу утицати на праксу интерне ревизије у различитим окружењима, **Међународни оквир професионалне праксе интерне ревизије (МОПШ) развијен је с циљем да помогне интерним ревизорима да достигну највиши степен компетенција и услуга.**

ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА ЈЕ САМО ЈЕДНА

Кључне поруке ИИА

- Интерна ревизија мора деловати према највишим **етичким стандардима и професионалним компетенцијама** како би обезбедила доследна и истинита уверавања.
- Сваки интерни ревизор, као и функција ИР, морају радити у складу са Међународним оквиром професионалне праксе (МОПП).
- Интерна ревизија мора радити у складу са повељом коју прихвата МОПП, а заинтересоване стране (власници) не треба да прихвате ништа мање од тога.
- Заинтересоване стране (власници) морају захтевати да:
 - **функција интерне ревизије одржава програм осигурања и унапређења квалитета,**
 - **као и да врши редовно екстерно оцењивање (вредновање квалитета)**

Кључна питања без којих нема квалитета интерне ревизије

1. Да ли су усвојене **повеље** интерне ревизије и комисије за ревизију **којима је прихваћен МОПП**
2. **Придржава** ли се интерна ревизија **МОПП-а** у свом раду
3. Да ли интерни ревизори поседују одговарајуће **стручне сертификате**
4. Има ли интерна ревизија израђен **програм унапређења и осигурања квалитета**
5. Да ли се редовно (најмање једном у 5 година) врши **екстерна оцена** интерне ревизије којом се потврђује њена усклађеност с МОПП-ом

МОПП – предуслов испуњења обавеза

- Усклађеност с Међународним оквиром професионалне праксе **предуслов је испуњавања обвеза интерних ревизора и функције интерне ревизије** у оквиру својих одговорности.
 - Усклађеност с МОПП-ом доприноси бољем пружању услуга интерне ревизије, што, с друге стране, **помаже организацији да унапреди корпоративно управљање, управљање ризицима и контроле** с циљем ефектнијег остваривања постављених циљева.
 - **Корист имају интерни ревизори, ревизорски одбори, менаџмент, одбор, акционари (власници) и регулаторна тела.**
 - Интерна ревизија пружа вредност и стиче поверење заинтересованих страна када доприноси успеху организације, **позитивним променама и иновативношћу пружајући уверавање, увид или савет.**
- **Да би заиста знали на ком смо нивоу компетенција и услуга неопходна је независна оцена – екстерна оцена квалитета интерне ревизије**

Законодавни оквир за рад интерне ревизије у Републици Србији – финансијски сектор

- Обавеза увођења интерне ревизије за банке утврђена је са роком **31.12.2002. године**.
- Законом о банкама прописано да **Статут банке** између осталог садржи **начин вршења унутрашње контроле и унутрашње ревизије банке**.
- **Законом о осигурању из 2004.** године, за осигуравајућа друштва, дефинисан је државни надзор од стране НБС и интерни надзор од стране интерне ревизије.
- Поред банака и осигуравајућих друштава законску обавезу постојања интерне ревизије имају, **инвестициони и добровољни пензијски фондови и то као услов за оснивање**.

Закон о Народној банци Србије ("Сл. гласник РС", бр.73/03... 40/15-одлука УС)

- **Савет гувернера Народне банке Србије (бира Народна скупштина), између осталог:**
 - ✓ врши **избор руководиоца** у организационој јединици Народне банке Србије за послове **интерне ревизије**,
 - ✓ **усваја годишњи план о обављању интерне ревизије** у Народној банци Србије и **периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији**,
 - ✓ врши **надзор над обављањем интерне ревизије** и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије...

Закон о банкама ("Сл. гласник РС", бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015)

- Банка је дужна да образује **одбор за праћење пословања банке (одбор за ревизију)**
 - ✓ Одбор чине најмање три члана, од којих су **најмање два чланови управног одбора банке** који имају одговарајуће **искуство из области финансија**.
 - ✓ Најмање **један члан одбора** мора бити лице **независно од банке**.
 - ✓ Чланови одбора не могу бити лица повезана с банком, осим по основу чланства у управном одбору банке или у органу управљања, односно надзора лица у саставу исте банкарске групе.
 - ✓ **Одбор помаже управном одбору банке у надзору над радом извршног одбора банке и запослених у банци.**

Закон о банкама - Систем унутрашњих контрола

9

Банка је дужна да успостави и примени **ефикасан систем унутрашњих контрола** на начин који **обезбеђује континуирано праћење ризика** којима банка може бити изложена у свом пословању, а који се нарочито састоји од:

- 1) функције управљања ризицима;
- 2) функције усклађености пословања;
- **3) функције унутрашње ревизије.**

Народна банка Србије може прописати ближе услове и начин уређивања и спровођења система унутрашњих контрола.

Функција унутрашње ревизије

- У банци постоји **организациона јединица** у чијем је делокругу унутрашња ревизија
- Извештаје о свом раду подноси:
 - ✓ одбору за праћење пословања банке и
 - ✓ управном одбору банке.
- **Руководиоца** ове организационе јединице **бира и разрешава управни одбор банке.**

Банка има најмање једног запосленог који има **звање утврђено законом којим се уређује ревизија** и другим прописима из те области.

Извештавање Народне банке Србије

Народна банка Србије може прописати ближе услове и начин вршења функција унутрашње ревизије.

Банка је дужна да Народној банци Србије достави годишњи извештај о адекватности управљања ризицима и унутрашњој контроли банке.

- Извештај банка доставља с годишњим финансијским извештајем.
- Извештај одобрава управни одбор банке.

Садржину извештаја и рокове његовог достављања ближе прописује Народна банка Србије, с тим да извештај мора садржати следеће изјаве:

- 1) да ли су управни и извршни одбор банке идентификовали значајне ризике;
- 2) да ли су политике унутрашње контроле и управљања ризицима у банци адекватне и да ли се ефикасно примењују;
- 3) да ли су Народној банци Србије достављени тачни прикази политика управљања ризицима и система унутрашњих контрола;
- 4) да је утврђен план активности за отклањање недостатака и да се примењује или да ће бити утврђен и достављен на усвајање управном одбору банке.

Закон о осигурању ("Сл. гласник РС", бр. 139/2014)

ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА

- Друштво за осигурање је дужно да организује интерну ревизију која је самостална и независна у обављању својих послова.
- Интерну ревизију обавља посебан организациони део друштва утврђен статутом.
- Интерна ревизија за свој рад непосредно одговара надзорном одбору.

Друштво за осигурање је дужно да правилником о раду интерне ревизије и годишњим планом рада пропише обављање интерне ревизије у складу с начелима струке и праксом, међународно признатим стандардима интерне ревизије и етичким принципима интерне ревизије.

- За обављање послова интерне ревизије друштво за осигурање **мора имати** запослено најмање **једно лице на неодређено време с пуним радним временом - интерни ревизор.**
- Интерни ревизор саставља извештај о свакој обављеној интерној ревизији.
- **Интерни ревизор послове интерне ревизије обавља на начин прописан овим законом.**

Извештавање Народне банке Србије

- Друштво за осигурање је дужно да Народној банци Србије достави **правилник о раду интерне ревизије, годишњи план рада интерне ревизије, као и тромесечне и годишње извештаје о интерној ревизији** - у року од 15 дана од дана њиховог усвајања, на начин који Народна банка Србије пропише.
- Ако утврди да **друштво за осигурање не поступа** у складу с правилима о управљању ризиком и због тога му прети неликвидност или несолвентност или утврди да је угрожена сигурност његовог пословања, односно да су угрожена права и интереси осигураника и других корисника осигурања - **интерна ревизија је дужна да о томе без одлагања обавести управу.**
- Ако утврди да **чланови управе не предузимају мере** ради отклањања уочених неправилности у складу са обавештењем из става 1. овог члана, **интерна ревизија је дужна да о томе без одлагања обавести скупштину и Народну банку Србије.**

Законодавни оквир за рад интерне ревизије у Републици Србији - **јавни сектор**

- **Закон о буџетском систему («Службени гласник РС» бр.54/2009...31/2019)**
«**Корисници јавних средстава** су директни и индиректни корисници буџетских средстава, корисници средстава организација за обавезно социјално осигурање **и јавна предузећа основана од стране Републике Србије**, односно локалне власти, **правна лица основана од стране тих јавних предузећа, правна лица** над којима Република Србија, односно локална власт има директну или индиректну контролу над **више од 50% капитала** или **више од 50% гласова у управном одбору**, као и друга правна лица у којима јавна средства чине **више од 50% укупних прихода остварених у претходној пословној години**, као и **јавне агенције и организације** на које се примењују прописи о јавним агенцијама.»
- Обавеза увођења интерне ревизије прописана Правилником о заједничким критеријумима за организовање и стандардима и методолошким упутствима за поступање интерне ревизије у јавном сектору, са роком **31.12.2007. године**.

Закон о буџетском систему

(«Службени гласник РС», бр. 54/2009 ... 31/2019)

Дефиниција интерне ревизије

- Интерна ревизија је активност која пружа независно објективно уверавање и саветодавна активност, са сврхом да допринесе унапређењу пословања организације; помаже организацији да оствари своје циљеве, тако што систематично и дисциплиновано процењује и вреднује управљање ризицима, контроле и управљање организацијом
- За успостављање и обезбеђење услова за адекватно функционисање интерне ревизије одговоран је руководилац корисника јавних средстава.
- **Интерна ревизија је организационо независна од делатности коју ревидира, није део ни једног пословног процеса, односно организационог дела организације, а у свом раду је непосредно одговорна руководиоцу корисника јавних средстава.**
- Функционална независност интерне ревизије се обезбеђује самосталним одлучивањем о: подручју ревизије на основу процене ризика, начину обављања ревизије и извештавању о обављеној ревизији.

Интерну ревизију обављају интерни ревизори

- Интерни ревизори у вршењу функције, примењују међународне стандарде интерне ревизије, етички кодекс интерне ревизије и принципе објективности, компетентности и интегритета.
- Руководилац КЈС до 31. марта текуће године за претходну годину на прописани начин извештава министра о функционисању система интерне ревизије.

Правилник Интерна ревизија

- Интерну ревизију корисници јавних средстава успостављају на један од следећих начина:
 - 1) организовањем посебне функционално независне организационе јединице за интерну ревизију у оквиру корисника јавних средстава, која непосредно извештава руководиоца корисника јавних средстава;
 - 2) организовањем заједничке јединице за интерну ревизију на предлог два или више корисника јавних средстава, уз претходну сагласност Централне јединице за хармонизацију Министарства финансија;
 - 3) обављањем интерне ревизије од стране јединице интерне ревизије другог корисника јавних средстава, на основу споразума, уз претходну сагласност Централне јединице за хармонизацију Министарства финансија.

Изузетно, кад не постоје услови за организовање јединице за интерну ревизију из става 1. овог члана, послове јединице за интерну ревизију може да обавља и интерни ревизор запослен код корисника јавних средстава.

- Јединица за интерну ревизију не може имати мање од три интерна ревизора од којих је један руководилац јединице за интерну ревизију.

Руководилац корисника јавних средстава може да образује ревизорски одбор, као саветодавно тело за питања интерне контроле и интерне ревизије.

Правилник о заједничким критеријумима за организовање и стандардима и методолошким упутствима за поступање и извештавање интерне ревизије у јавном сектору

("Сл. гласник РС", бр. 99/2011 и 106/2013)

Интерна ревизија обавља се у складу са законом којим се уређује буџетски систем, овим правилником и **Међународним стандардима интерне ревизије.**

Интерни ревизори су дужни да се у свом раду придржавају повеље интерне ревизије, Етичког кодекса, приручника којим се прописује методологија рада и упутстава и инструкција које, у складу са законом којим се уређује буџетски систем, доноси министар финансија.

Руководилац интерне ревизије, између осталог,

- **директно извештава руководиоца корисника јавних средстава** о свим важнијим стварима везаним за спровођење ревизије.
- може **да предложи** руководиоцу корисника јавних средстава **ангажовање експерата**, чија су посебна знања и вештине везана за спровођење ревизије потребна у поступку ревизије.

Руководилац интерне ревизије **обавезан је** да руководиоцу корисника јавних средстава достави:

- 1) годишњи извештај о раду интерне ревизије;
- 2) извештај о резултатима сваке појединачне ревизије и свим важним налазима, датим препорукама и предузетим радњама за побољшање пословања субјекта ревизије;
- 3) периодичне извештаје о напретку у спровођењу годишњег плана интерне ревизије;
- 4) извештаје о адекватности ресурса за обављање интерне ревизије;
- 5) извештаје о свим случајевима у којима су активности руководиоца интерне ревизије и интерних ревизора наишле на ограничења.

Правилник

Оцена квалитета рада јединице за интерну ревизију

Оцена квалитета рада јединице за интерну ревизију врши се **интерним и екстерним оцењивањем**.

- **Интерно оцењивање** спроводи руководилац интерне ревизије сталним прегледима извођења активности ревизије и периодичним прегледима само-оцењивањем.
- **Екстерно оцењивање** спроводи се анализом достављених годишњих извештаја о раду интерне ревизије и периодичним прегледом најмање једном у пет година код корисника јавних средстава, које спроводи Централна јединица за хармонизацију Министарства финансија према програму оцењивања.
- **Руководилац интерне ревизије** утврђује програм за оцену квалитета рада јединице за интерну ревизију **на основу инструкција** за оцену квалитета **које припрема Централна јединица за хармонизацију Министарства финансија**.

Елементе програма за оцену квалитета чине:

- **организациона и функционална независност,**
 - **квалификованост и обученост интерних ревизора,**
 - **планирање и одабир подручја за ревизију,**
 - **анализа ризика, објективност процена,**
 - **извештавање,**
 - **однос са колегама и етика.**
- **Програм за оцену квалитета** даје основ за уверавање да ли ревизију спровode обучени интерни ревизори у складу са опште прихваћеним међународним стандардима и да ли сачињавају извештаје који су објективни и поштени.

Правилник Испит за ОИР ЈС

- Интерни ревизор, мора да има најмање три године искуства на пословима ревизије, интерне контроле, финансијске контроле или рачуноводствено-финансијским пословима и **положен испит за овлашћеног интерног ревизора у јавном сектору.**
- Организацију и обуку искључиво спроводе предавачи и ментори запослени у ЦЈХ МФ.
- У складу са потребама за спровођење практичне обуке, менторе може именовати руководиоца ЦЈХ МФ из реда овлашћених интерних ревизора у јавном сектору, који су завршили обуку за менторе по програму ЦЈХ МФ, који практичну обуку спроводе уз надзор ЦЈХ МФ .
- **Испит за овлашћеног интерног ревизора у јавном сектору полаже се пред комисијом коју образује министар финансија.**
- Програм за полагање испита за овлашћеног интерног ревизора у јавном сектору доноси министар финансија.
- Овлашћени интерни ревизори у јавном сектору дужни су, да у циљу одржавања и усавршавања нивоа професионалног знања, похађају **обуку за стручно усавршавање које организује и спроводи ЦЈХ МФ**, у складу са својим програмом.

Закон о јавним предузећима ("Сл. гласник РС", бр. 45/2016)

Комисија за ревизију:

- Јавно предузеће чији је оснивач Република Србија има комисију за ревизију.
- Комисија за ревизију има три члана које именује надзорни одбор. Независан члан надзорног одбора је председник комисије за ревизију.
- Најмање један члан комисије за ревизију мора бити лице које је овлашћени ревизор у складу са законом којим се уређује ревизија или које има одговарајућа знања и радно искуство у области финансија и рачуноводства.

Комисија за ревизију:

- 1) припрема, предлаже и проверава спровођење рачуноводствених политика и политика управљања ризицима;
- 2) испитује примену рачуноводствених стандарда у припреми финансијских извештаја и оцењује садржину тих извештаја;
- 3) испитује испуњеност услова за израду консолидованих финансијских извештаја;
- 4) учествује у поступку избора ревизора и предлаже кандидата за ревизора;
- 5) у случају потребе даје образложени предлог за отказ уговора са ревизором;
- 6) врши надзор над поступком ревизије, укључујући и одређивање кључних питања која треба да буду предмет ревизије;
- 7) врши проверу независности и објективности ревизора;
- 8) врши друге послове које јој повери надзорни одбор.

Законодавни оквир за рад интерне ревизије у Републици Србији – **приватни сектор**

Закон о привредним друштвима - Унутрашњи надзор

Друштво својим актима уређује начин спровођења и организацију рада унутрашњег надзора пословања.

- У јавним акционарским друштвима најмање једно лице надлежно за унутрашњи надзор пословања мора испуњавати услове прописане за интерног ревизора у складу са законом којим се уређује рачуноводство и ревизија.

Ово лице мора бити **запослено у друштву** и обављати само послове унутрашњег надзора и не може бити директор нити члан надзорног одбора **а именује га одбор директора**, односно **надзорни одбор на предлог комисије за ревизију.**

- Послови унутрашњег надзора нарочито обухватају:
 - 1) контролу усклађености пословања друштва са законом, другим прописима и актима друштва;
 - 2) надзор над спровођењем рачуноводствених политика и финансијским извештавањем;
 - 3) проверу спровођења политика управљања ризицима;
 - 4) праћење усклађености организације и деловања друштва са кодексом корпоративног управљања;
 - 5) вредновање политика и процеса у друштву, као и предлагање њиховог унапређења.

Лице које **руководи пословима унутрашњег надзора дужно је да о спроведеном надзору пословања редовно извештава комисију за ревизију**, а у друштвима која немају комисију за ревизију **одбор директора, односно надзорни одбор.**

Закон о привредним друштвима

Надзорни одбор:

- 1) утврђује пословну стратегију и пословне циљеве друштва и надзире њихово остваривање;
- 2) надзире рад извршних директора;
- 3) врши унутрашњи надзор над пословањем друштва;**
- 4) установљава рачуноводствене политике друштва и политике управљања ризицима...

Одбор директора:

- 1) утврђује пословну стратегију и пословне циљеве друштва;
- 2) води послове друштва и одређује унутрашњу организацију друштва;
- 3) врши унутрашњи надзор над пословањем друштва...**

Одбор директора може образовати комисије које му помажу у раду, а нарочито ради припремања одлука које доноси, односно надзора над спровођењем одређених одлука или ради обављања одређених стручних послова за потребе одбора директора.

Комисија за ревизију:

- 1) припрема, предлаже и проверава спровођење рачуноводствених политика и политика управљања ризицима;
- 2) даје предлог одбору директора за именовање и разрешење лица надлежних за обављање функције унутрашњег надзора у друштву;
- 3) врши надзор над радом унутрашњег надзора у друштву.....**

Закон о ревизији (Сл. Гласник РС 31/2019)

КОМИСИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ У ПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ИНТЕРНИ РЕВИЗОР

Образовање и састав Комисије за ревизију

- Друштва од јавног интереса дужна су да имају Комисију за ревизију (одбор за праћење пословања).
- Комисија за ревизију обавља послове у складу са законом којим се уређују привредна друштва.
- Комисију за ревизију чине најмање три члана који се именују у складу са законом којим се уређују привредна друштва.

Овлашћени интерни ревизор

Правно лице може да повери обављање послова интерне ревизије лицу које има сертификат Коморе о стеченом звању овлашћени интерни ревизор.

- Звање овлашћени интерни ревизор може да стекне лице које:
 - 1) има стечено високо образовање на студијама другог степена у складу са законом којим се уређује високо образовање, односно на основним студијама у трајању од најмање четири године;
 - 2) има радно искуство на пословима законске ревизије или интерне ревизије, у трајању од три године, односно радно искуство у трајању од пет година на пословима рачуноводства;
 - 3) има положен испит за стицање овог звања у складу са програмом Коморе;
 - 4) није осуђивано за кривична дела која га чине недостојним за обављање ових послова, у смислу члана 5. овог закона.

Под радним искуством за полагање испита за стицање звања овлашћени интерни ревизор, сматра се искуство стечено у радном односу на неодређено или на одређено време.

На којој ступеници пута ка квалитету смо тренутно?

Да приметим...

- Терминолошка неусклађеност.
- Када је реч о стручним сертификатима интерних ревизора најчешће позивање на закон о ревизији, а он не препознаје МОПП.
- Колико ИР има програм обезбеђења и унапређења квалитета?
- Колико ИР редовно врши интерну оцену квалитета?
- Колико ИР има редовну екстерну оцену квалитета?
- Колико имамо ревизора сертификованих за екстерну оцену квалитета?

**А ШТА СА ПРЕКО 60% ОРГАНИЗАЦИЈА У ЈАВНОМ СЕКТОРУ
КОЈЕ ИМАЈУ САМО 1 ИНТЕРНОГ РЕВИЗОРА?**

Модел пута ка квалитету (*PTQM model*)

...водич корак по корак ка интерној ревизији светске класе

- **Квалитет је кључни захтев** Међународних стандарда за професионалну праксу интерне ревизије Института интерних ревизора , али је јасно и да се квалитет интерне ревизије **достигне временом.**
- За достизање квалитета **потребно је разумевање**, не само од стране оних који обављају интерну ревизију, већ и од стране клијената ревизије, као и од стране одговорних за надзор интерне ревизије. Поред тога, **одржавање и унапређивање квалитета захтева озбиљну посвећеност и пажњу од стране извршног руководиоца ревизије**, обзиром да се организација и њена култура мењају.
- Ипак, организациони делови за интерну ревизију постоје у свим величинама, различите сложености, са различитим ресурсима и нивоима искуства, знања и усавршености, те последично и различитим способностима за достизање квалитета.
- Како би пружио подршку овим различитим организационим јединицама интерне ревизије, ИИА је развио Модел пута ка квалитету (*PTQM model*) као корак по корак водич за континуирано унапређивање. Овај водич, заснован на потврђеној пракси, категоризује поруке и алате који ће помоћи извршним руководиоцима ревизије да одрже добар правац док напредују на свом путу ка квалитету.
- *PTQM model* обезбеђује извршним руководиоцима ревизије **оквир за оцењивање постојећег стања** квалитета активности интерне ревизије, за **постављање одговарајућег жељеног нивоа квалитета** активности интерне ревизије, и за **редослед корака дуж пута којим активност интерне ревизије треба да достигне жељени ниво квалитета.**

И пут од 1000 миља почиње првим кораком.

Lao TSE

ПРИМЕНИМО МОПП!
ПОЧНИМО СА РЕДОВНОМ ОЦЕНОМ
ИНТЕРНЕ РЕВИЗИЈЕ!

ХВАЛА НА
ПАЖЊИ!